

VASILE NEMEȘ
GABRIELA FIERBINȚEANU

Dreptul contractelor civile și comerciale

Teorie, jurisprudență, modele

Ediția a 2-a, revizuită și adăugită

Editura
Hamangiu
2022

exemplu poate fi dată promisiunea unilaterală/bilaterală de vânzare a unui imobil pentru care, legea (Codul civil) nu instituie aceeași cerință a solemnității cu cea a contractului de vânzare propriu-zis.

Încercându-se să se fundamenteze raționamentul legiuitorului privind condiția formei autentice a promisiunii de donație, în practica judiciară s-a statuat că, în cazul **promisiunii de donație**, legiuitorul a prevăzut condiția de solemnitate cea mai exigentă, în scopul de a atenționa părțile contractante asupra viitorului contract, care, pentru donator, produce consecințe diferite și mai grave decât în cazul vânzătorului, având în vedere că donația reprezintă un contract cu titlu gratuit, în baza căruia are loc trecerea unor valori dintr-un patrimoniu în altul, fără echivalent (I.C.C.J., *Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, Decizia nr. 23/2017, M. Of. nr. 365 din 17 mai 2017*^[1]).

De asemenea, în lipsă de alte precizări în textul legal, *promisiunea de donație* poate fi unilaterală sau bilaterală^[2].

În cazul neexecutării obligației de încheiere a contractului de donație, promisiunea de donație conferă beneficiarului numai dreptul de a pretinde *daune-interese* echivalente cu cheltuielile pe care le-a făcut și avantajele pe care le-a acordat terților în considerarea promisiunii (art. 1014 C. civ.), el neavând deschisă calea de a solicita instanței pronunțarea unei hotărâri care să țină loc de contract. Astfel cum rezultă din textul normei, daunele-interese sunt limitate, în sensul că ele pot consta doar în cheltuielile pe care beneficiarul le-a făcut și în avantajele pe care le-a acordat terților în considerarea promisiunii.

În schimb, în cazul ofertei de donație, acceptarea conduce la perfectarea contractului dacă sunt îndeplinite și celelalte condiții prevăzute de lege^[3].

Promisiunea de donație se revocă de drept în următoarele cazuri (art. 1022 C. civ.): dacă anterior executării sale se ivește unul dintre cazurile de revocare pentru ingraturitudine prevăzute la art. 1023 C. civ.; dacă, anterior executării sale, situația materială a promitentului (viitorul donator) s-a deteriorat într-o asemenea măsură încât executarea promisiunii, în sensul încheierii contractului de donație, a devenit excesiv de oneroasă pentru acesta; atunci când, anterior executării sale, promitentul a devenit insolubil.

§5. Obiectul donației

50. Potrivit art. 1225 alin. (1) C. civ., obiectul contractului îl reprezintă operațiunea juridică, precum vânzarea, locațiunea, împrumutul și altele asemenea, în cazul donației fiind vorba despre transferul gratuit al dreptului de proprietate, dar se poate transmite și un alt drept patrimonial.

Pot forma *obiectul material al donației* bunurile mobile și imobile care, deopotrivă, trebuie să îndeplinească (potrivit dreptului comun) o serie de condiții, precum: să fie în circuitul civil, să fie determinate sau determinabile, posibile, licite și să existe sau să poată exista în viitor (art. 1225-1229 C. civ.).

Inexistența bunului la momentul perfectării contractului de donație, în sensul că acesta a dispărut sau a fost distrus, atrage sancțiunea nulității absolute. Relevantă în acest sens este o decizie de practică în care s-a reținut că s-a probat constatarea nulității absolute parțiale a donației X/2018 pentru construcția C2 (bucătărie), motivat de faptul că imobilul fusese demolat anterior încheierii actului, deci era inexistent (C.A. Bacău, dec. nr. 734 din 3 noiembrie 2021, www.rolii.ro).

51. Excepție de la condițiile arătate mai sus fac *darurile manuale*, care nu pot avea ca obiect *bunuri viitoare*, întrucât nu sunt susceptibile de tradițiune. Precizăm că pot face obiectul darului manual numai bunurile mobile corporale cu o valoare de până la 25.000 de lei [art. 1011 alin. (4) C. civ.].

^[1] Prin aceeași Decizie, Înalta Curte a statuat că promisiunea de vânzare (antecontractul de vânzare cumpărare) nu trebuie să îmbrace formă autentică, principalul considerent constituindu-l lipsa unei reglementări exprese în acest sens.

^[2] A se vedea și R. CONSTANTINOVICI, *op. cit.*, p. 1131.

^[3] D. ZECA, în *Noul Cod civil. Comentarii, doctrină, jurisprudență. Vol. II. Art. 953-1649, cit. supra*, p. 117.

Având în vedere prescripțiile normei de mai sus, tragem concluzia că *bunurile mobile incorporale*, precum *titlurile de valoare* (acțiunile, obligațiunile), *părțile sociale*, *titlurile de credit* (cambiile, cecurile și biletele la ordin) nu pot constitui obiect al donației^[1].

În concepția clasică însă, titlurile la purtător pot forma obiect al darului manual^[2]. În același sens, instanțele judecătorești subliniau: potrivit art. 91 din Legea nr. 31/1990, în societatea comercială pe acțiuni capitalul social este reprezentat prin acțiunile emise de societate care, după modul de transmitere, pot fi nominative sau la purtător. Regula cuprinsă în art. 1909 C. civ. 1864 se aplică numai bunurilor mobile care pot fi obiect al posesiei, adică bunurilor mobile corporale. Dintre bunurile corporale, numai titlurile la purtător cad sub incidența art. 1909 C. civ. 1864, iar acțiunile nominative, fiind bunuri mobile incorporale, nu intră sub incidența acestor prevederi (I.C.C.J., s. com., dec. nr. 916/2010, www.scj.ro).

N.A.: În ceea ce privește acțiunile la purtător însă, această problemă nu va mai fi de actualitate având în vedere transpunerea Directivei (UE) 2015/849 privind prevenirea utilizării sistemului financiar în scopul spălării banilor sau finanțării terorismului. Astfel, art. 61 din Legea nr. 129/2019, pentru prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative, prevede că la data intrării sale în vigoare se interzice emiterea de noi acțiuni la purtător și efectuarea de operațiuni cu acțiunile la purtător existente.

52. În altă ordine de idei, nu credem că ar exista impedimente ca donația să aibă ca obiect un *bun viitor* (art. 1228 C. civ.), urmând ca proprietatea să se transmită în momentul realizării bunului sau la un alt termen stabilit de părți.

Ca exemplu, jurisprudența a fost confruntată cu o astfel de donație care avea drept sarcină edificarea unui centru de rezidențial pentru persoane vârstnice și persoane aflate în nevoie (Judecătoria Brașov, sent. 9227 din 2 noiembrie 2021, www.rolii.ro).

Excepție fac *moștenirile nedeschise*, care nu pot fi înstrăinate, sub sancțiunea nulității absolute (art. 956 C. civ.)^[3].

Bunurile mobile care constituie obiectul donației trebuie enumerate și evaluate într-un înscris, chiar sub semnătură privată [sub sancțiunea nulității absolute – art. 1011 alin. (3) C. civ.].

Când bunul este individual determinat, donatorul trebuie să aibă calitatea de proprietar, nefiind admisă donația lucrului altuia, potrivit art. 984 alin. (1) C. civ, prin liberalitate persoana dispunând cu titlu gratuit de *bunurile sale*.

În ceea ce privește *stabilirea obiectului donației*, literatura de specialitate^[4] tranșează anumite aspecte problematice care ar putea apărea în cazul în care încheierea contractului de donație este însoțită, precedată sau urmată de încheierea unui alt contract (având ca parte o persoană străină de donație).

Astfel, în cazul în care se pune la dispoziție o *sumă de bani* în vederea achiziționării unui imobil, având în vedere că donatorul nu este proprietarul imobilului și, deci, nu îl poate dona, obiectul donației este reprezentat de suma de bani.

Suma de bani reprezintă obiect al donației și în situația în care aceasta se realizează prin înscrierea dreptului de proprietate asupra imobilului pe numele unei alte persoane decât cea care a cumpărat imobilul, însă numai dacă donația este concomitentă cu plata prețului către vânzător.

Dacă însă vânzarea se încheie, prețul este plătit, iar înscrierea pe numele donatorului care nu a luat parte la aceste acte juridice se face după definitivarea lor, obiectul donației îl constituie imobilul, și nu suma de bani.

În consecință, dacă obiectul donației este suma de bani, nulitatea contractului de donație sau reducțiunea, raportul ori revocarea donației nu va afecta dreptul de proprietate al dobânditorului (donatar)

^[1] Pentru detalii privind titlurile de valoare și titlurile de credit, a se vedea V. NEMEȘ, *Drept comercial*, ed. a 3-a, Ed. Hamangiu, București, 2018, p. 460 și urm.; C. GHEORGHE, *Drept comercial român*, Ed. C.H. Beck, București, 2013, p. 653 și urm.

^[2] FR. DEAK, *Tratat de drept civil. Contracte speciale*, Ed. Universul Juridic, București, 2001, p. 149.

^[3] A se vedea și L. STĂNCULESCU, *op. cit.*, p. 234; D. ZECA, în *Noul Cod civil. Comentarii, doctrină, jurisprudență. Vol. II. Art. 953-1649. cit. supra*, p. 107; C.-M. CRĂCIUNESCU, *op. cit.*, p. 719.

^[4] G. BOROI ș.a., *Fișe de drept civil, op. cit.*, p. 730.

asupra imobilului, însă dacă donația a avut ca obiect imobilul, toate aceste consecințe se vor răsfrânge asupra donatarului^[1].

§6. Sarcina

53. *Sarcina* este o obligație impusă donatarului, care, dacă a acceptat donația, este ținut să o ducă la îndeplinire.

În jurisprudența s-a detaliat că **sarcina trebuie să fie posibilă, licită și morală**. Ea poate fi stipulată în favoarea oricăreia dintre părți sau în favoarea unui terț. Dacă sarcina este stipulată în favoarea donatarului sau a unui terț, în măsura sarcinii, donația nu mai este o liberalitate (*Trib. Harghita, s. civ., dec. civ. nr. 528/R din 22 mai 2013, idrept.ro*).

În ceea ce privește *obiectul sarcinii*, ca element esențial al donației, în lipsa unei prevederi exprese, suntem de părere că acesta poate consta, în principiu, din orice fel de bunuri mobile sau imobile, precum și din orice fel de prestații (întreținere, plata unei rente etc.), inclusiv bunurile incorporale, deoarece interdicția privește doar darul manual.

După cum este reglementată sarcina, rezultă că în cvasitotalitatea cazurilor aceasta are natura juridică a unei *obligații de rezultat*.

Așa cum s-a subliniat în literatura de specialitate, donatorul poate impune donatarului orice sarcină, cu excepția celor contrare ordinii publice și bunelor moravuri^[2].

De asemenea, pentru valabilitatea donației este necesar ca sarcina să poată fi realizată faptic, dar și din punct de vedere juridic. De exemplu, oferta de donație cuprinde mențiunea că donația se face cu sarcina edificării de către donatar pe terenul respectiv, într-un termen de 2 ani din momentul acceptării donației, a unei școli și a unei săli de sport. Acesta ar putea constitui un exemplu în care executarea sarcinii nu s-ar putea realiza din cauza timpului prea scurt. După cum se cunoaște, doar formalitățile tehnice (avize, autorizații de construire, aprobări etc.) durează mai mult de 2 ani. La aceasta s-ar putea adăuga și utilitatea sarcinii ca cerință de revocare. De exemplu, în cazul de mai sus, se poate demonstra că sarcina nu este utilă pentru că, fie în zonă sunt suficiente școli, unități furnizoare de servicii de învățământ, fie este deficit demografic. Cum, de altfel, un alt exemplu ar fi acela în care donatarul are sarcina de a susține cheltuielile de școlarizare a unei persoane indicate de donator, iar aceasta, ca beneficiar al sarcinii, urmează cursurile la învățământul bugetat/gratuit.

În caz de neexecutare, donatorul poate recurge la măsuri de executare sau la rezoluțiunea donației ori la revocarea judiciară a acesteia pentru neexecutarea sarcinii. Sarcina trebuie să fie posibilă, licită și morală.

54. Deși, în lipsă de prevederi legale, obiectul sarcinii poate consta din cele mai variate prestații, totuși în jurisprudență au fost cenzurate situațiile pretinse sau calificate ca având natura juridică a sarcinii specifice donației.

Astfel, într-un caz, instanța a conchis că **uzufructul viager nu reprezintă o sarcină** asumată de către donatar, ci un dezmembrământ al dreptului de proprietate al donatoarei, pe care aceasta a înțeles să și-l rezerve cu ocazia efectuării actului de liberalitate. Împrejurarea că donatarul și-a asumat obligația de a respecta acest drept al donatoarei nu reprezintă o sarcină a donației, ci o asumare a unei obligații care rezultă din însăși existența dreptului de uzufruct al reclamantei, obligație care – în contextul caracterului real al dreptului – incumbă oricărei persoane. În egală măsură, împrejurarea că donatarul și familia acestuia nu au respectat dreptul reclamantei de uzufruct asupra imobilului nu poate constitui motiv de revocare a donației, câtă vreme nu reprezintă o sarcină a contractului de donație, reclamanta, în calitate de titulară a acestui drept real având la dispoziție căi specifice pentru apărarea sa, în scopul obligării eventualilor uzurpatori la respectarea dreptului său de uzufruct viager și redobândirea folosinței imobilului, care este de esența dreptului de uzufruct (*Judecătoria Satu Mare, dec. nr. 4125 din 18 decembrie 2020, www.rolii.ro*).

^[1] FR. DEAK, L. MIHAI, R. POPESCU, *Tratat de drept civil. Contracte speciale. Vol. III*, ed. a 5-a, Ed. Universul Juridic, București, 2018, p. 176.

^[2] A se vedea și D. ZECA, în *Noul Cod civil. Comentarii, doctrină, jurisprudență. Vol. II. Art. 953-1649, cit. supra*, p. 120.

De asemenea, stipularea clauzei privind achitarea eventualelor datorii nu are această natură (de sarcină – n.n.). De altfel, **preluarea eventualelor datorii de către donatar** este prevăzută de art. 53 din Legea nr. 51/2006 ca fiind o obligație legală ce le revine în calitate de noi proprietari, fără să afecteze natura juridică a actului de donație, respectiv donație necondiționată de executarea vreunei sarcini de către donatari (Trib. Gorj, dec. nr. 901 din 8 septembrie 2020, www.rolii.ro).

Tot astfel, dacă potrivit contractului de donație „plata impozitului aferent apartamentului incumbă, de la momentul încheierii contractului, pentru viitor, donatarului”, asumarea plății impozitului nu a fost prevăzută în cuprinsul contractului de donație ca o sarcină, ci ca o clauză constatatoare a unei obligații legale impuse de Codul fiscal (Judecătoria Satu Mare, dec. nr. 4125 din 18 decembrie 2020, www.rolii.ro).

Dacă în contract se prevede o clauză de genul „noi, părțile contractante, **convenim ca folosința bunului să fie exercitată în comun** atât de uzufructuară, cât și de nudul proprietar”, aceasta reprezintă de fapt o clauză în favoarea gratificatei pârâte prin care i s-a conferit dreptul de a folosi bunul alături de uzufructuara reclamantă (Trib. Brăila, dec. nr. 431 din 23 septembrie 2021, www.rolii.ro)

Cele mai frecvente sarcini în contractele de donații sunt cele privind obligația de întreținere a donatorului. În legătura cu acest gen de sarcini, într-o speță s-a reținut că obligația de întreținere menționată ca o sarcină are **caracter continuu**, adică se execută zi cu zi în mod continuu, iar termenul de prescripție extinctivă se calculează nu de la data încheierii contractului de donație cu sarcina întreținerii, ci de la data pretinsei neexecutări a acestei sarcini (C.A. Cluj, dec. nr. 175 din 12 mai 2021, www.rolii.ro).

Chiar dacă donația este *intuitu personae*, cu acordul donatorului, sarcina poate fi îndeplinită și de către o altă persoană. Cu titlu de exemplu reținem că, într-un contract, donatarul s-a obligat să-i asigure tatălui său, pe toată durata vieții, întreținere care constă în asigurarea tuturor celor necesare unui trai decent, potrivit posibilităților conferite de statutul său social, după cum urmează: folosința locuinței corespunzătoare, hrană, îmbrăcăminte și încălțăminte, menajul, încălzit, iluminat, îngrijire cu medic și medicamente, spitalizare în caz de nevoie și cheltuielile ocazionate de înmormântarea sa, iar întreținerea se va presta zilnic, printr-o **persoană agreată de reclamant** (donator – n.n.) și eventual de comun acord (Judecătoria Sibiu, sent. nr. 4506 din 1 noiembrie 2021, www.rolii.ro).

Sarcina poate consta inclusiv dintr-o prestație economică stipulată în cuprinsul contractului de donație încheiat între părți. Sarcina, ce constituie o **afectare economică** a obiectului liberalității, o reprezintă construirea de către donatar a drumului public, cu privire la care în mod evident donatorul are un interes, acela de a avea drum de acces la proprietatea sa, după cum este evident și interesul donatarului, de a asigura cale de acces zonei locuite în cauză (Trib. Maramureș, dec. nr. 501 din 13 mai 2021, www.rolii.ro).

Pe de altă parte, instanțele au constatat: susținerile reclamantei, în sensul că obligația asumată prin convenția autenticată are o componentă **morală de recunoștință** în limitele liberalității și că noțiunea de întreținere în sensul atribuit prin convenția părților reprezintă, în esență, o sarcină a donației, chiar dacă a fost stipulată prin act separat, nu au putut fi reținute de către Tribunal, întrucât nu există nicio explicație logică a încheierii a două acte distincte în aceeași zi. Dacă intenția părților ar fi fost ca donația să cuprindă o sarcină, respectiv obligația de întreținere, nu se poate înțelege de ce această sarcină nu a fost inclusă în cuprinsul actului de donație, ci a fost menționată separat într-un alt act juridic. Dacă s-ar interpreta în sens contrar, s-ar ajunge la situația absurdă ca părțile să eludeze dispozițiile legale privind încheierea contractului de donație cu sarcină, precum și la posibilitatea ca părțile să-și invoce reaua-credință pentru protecția unui drept, fapt ce nu poate fi admis. Prin urmare, din moment ce donația este pur gratuită, donatarului nu îi revine nicio obligație, ci numai o îndatorire de recunoștință (Trib. București, s. a IV-a civ., sent. civ. nr. 698 din 26 martie 2018, www.rolii.ro).

§7. Cauza donației (*animus donandi*)

55. Scopul pentru care donatorul transferă, cu titlu gratuit, proprietatea sau un alt drept patrimonial altei persoane trebuie să existe, să fie licit și moral. În caz contrar, donația nu poate fi valabil încheiată (art. 1236 C. civ.). Literatura juridică, fiind convinsă de utilitatea extinderii noțiunii de cauză, a considerat că trebuie cuprins în sfera de aplicare a acestei noțiuni și scopul mediat^[1]. Soluția a fost consacrată de legiuitor în dispozițiile art. 1235 C. civ., conform căruia cauza actului juridic este dată de motivul care determină partea să încheie actul juridic. În cazul actelor cu titlu gratuit, integrarea scopului mediat în noțiunea de cauză trebuie realizată cu larghețe, pe temeiul falsității, ilicității și imoralității, întrucât gratificatul se străduiește să păstreze un folos, și nu să evite o pagubă.

56. Motivul determinant urmărit de donator este un element subiectiv, variabil și concret în fiecare contract de donație^[2].

 Recalificarea unei operațiuni juridice de către organele fiscale. În ceea ce privește calificarea contractului ca donație prin prisma unei condiționări care afectează scopul acestuia, instanțele judecătorești au apreciat că, din perspectivă juridică, o **recalificare a contractului de donație** ca având caracter economic presupune contestarea unei mențiuni din actul autentic, ce reprezintă consecința constatării manifestării de voință a părților prin propriile simțuri de către notarul public. Curtea a constatat, în acest sens, că deși organele fiscale au posibilitatea să recalifice o operațiune atât din perspectiva naturii sale juridice, cât și din perspectiva drepturilor și obligațiilor convenite de părți în tranzacția respectivă, nu se poate trece peste efectele probatorii ale actelor, *instrumentum*, întocmite cu ocazia manifestării de voință a părților, dincolo de regulile probatorii prevăzute de lege. Caracterul disimulat al vânzării regăsite în contractul de donație, susținut de faptul că donatarul nu avea nevoie de o locuință, ceea ce ar determina concluzia neatingerii scopului donației, nu poate fi reținut, în condițiile în care *principiul libertății de voință a părților* nu permite raționamentul expus de către organele fiscale. Donația nu s-a efectuat în considerarea faptului că donatarul nu avea o locuință, iar scopul acestui contract regăsit sub noțiunea juridică de cauză a acestuia nu este condiționat de lege, din perspectiva asigurării mijloacelor de locuit pentru donatar (*C.A. Pitești, s. a II-a civ., cont. adm. și fisc., dec. nr. 572 din 26 februarie 2015*^[3]).

57. Dovada cauzei ilicite este o chestiune de fapt și poate fi făcută prin orice mijloace de probă.

Rezultă, așadar, că scopul reglementat de normele relative la liberalități este diferit de scopul/cauza ca cerință de validitate a contractului, reglementată de dreptul comun. Aceasta, întrucât, pe lângă condițiile la care este supusă cauza contractului, scopul/cauza donației reprezintă o condiție esențială a liberalităților și constă din *animus donandi*. Lipsa acestui element (*animus donandi*) ridică problema calificării juridice a operațiunii sau chiar valabilitatea donației.

 Cu privire la *cauza imorală* a donației, într-o speță s-a stabilit că acceptarea de către donatară a donației din partea părintelui său, în condițiile în care acesta și-a păstrat uzufructul viager și beneficiază de un venit lunar, **nu poate avea caracter imoral**, indecent. Nu s-a susținut și dovedit în speță vreo viciere a consimțământului donatorului sub forma dolului, manifestat sub forma sugestiei sau a captației (*Trib. Sălaj, dec. nr. 1026 din 16 decembrie 2021, www.rolii.ro*).

58. Intenția de a dona presupune un sentiment de gratificare, de ordin intelectual, psihologic, dar care poate fi dedus din împrejurările factice ale convenției, raportate la aspecte precum: statutul părților, obiectul (bunurile donate) donației, contextul perfectării contractului etc.

 Plecând de la astfel de premise, în practica judiciară s-a statuat că: din actul adițional la contractul de donație, în care sunt individualizate și descrise bunurile donate, rezultă că marea majoritate a clădirilor donate se află în „completă stare de degradare”, „stare de ruină”, „foarte veche, stare de degradare”, „fundatie insuficientă” cu tâmplărie deformată, acestea fiind caracteristicile esențiale ale bunurilor donate. De asemenea, întreprinderea de stat care a preluat bunul donat în administrare a constatat că acesta

[1] P. PERJU, *Contractul în dreptul civil român, cu referiri la noul Cod civil, și în dreptul nord-american*, Ed. C.H. Beck, București, 2011, p. 38.

[2] G. BOROI, L. STĂNCIULESCU, *Instituții de drept civil în reglementarea noului Cod civil*, Ed. Hamangiu, București, 2012, p. 413.

[3] Publicată în rezumat de judecător A. TABACU, în R.R.J. nr. 5/2015.

este „în completă stare de deteriorare, neputând în prezent să fie folosit, cu excepția câtorva încăperi, deoarece zidăria exterioară și interioară este în cea mai mare parte dărâmată, lemnăria, tavanul și acoperișul sunt stricate, iar dușumeaua lipsește. Având în vedere situația de fapt a bunurilor donate, la data încheierii actului de donație, instanța a apreciat că scopul Comunității Evreiești, la încheierea actului de donație, a fost acela de a dona, pentru protejarea propriilor interese, actul de donație fiind mijlocul juridic cel mai profitabil la data respectivă, în condițiile în care „prin donarea acestor bunuri către organele Puterii de Stat urmează a se da la scădere toate impozitele, amenzile, cotizațiile și contribuțiile de orice fel datorate până în prezent oricăror organe ale Puterii de Stat, referitoare la imobilele donate prin prezentul act” – astfel cum rezultă, în mod expres, din actul de donație. Rezultă că *scopul mediat și subiectiv* al actului de donație a fost acela de realizare a unor obiective pur pragmatice ale comunității Evreiești din anul 1952, iar mijlocul juridic general de realizare a acestor obiective personale a fost contractul de donație, având ca *scop imediat și abstract, general*, caracteristic oricărui act de donație, intenția de a gratifica o altă persoană. În condițiile de fapt menționate, instanța a constatat că nu sunt îndeplinite cerințele legale pentru constatarea nulității actului de donație, deoarece imobilele nu au fost donate sub imperiul unei constrângeri psihice sau prin exercitarea abuzivă a atribuțiilor puterii de stat, astfel că cererea reclamantei a fost respinsă ca neîntemeiată (C.A. București, s. a IV-a civ., dec. civ. nr. 511/A din 4 decembrie 2014, idrept.ro).

Într-un alt caz, din contră, s-a reținut că ședințele din 9 aprilie 1951 și, respectiv, 10 aprilie 1951, prin care se susține că ar fi fost aprobată donația de către Consiliul Colegiului Avocaților I și prin care se susține de către intimată că ar fi fost desemnat reprezentantul acestei instituții în vederea încheierii actului de donație, au fost, potrivit declarațiilor martorilor, la rândul lor, formale, transmiterea bunului fiind deja hotărâtă de către organele de partid și de stat, prin reprezentantul Ministerul Justiției față de care Colegiul Avocaților era, la acea vreme, subordonat, administrativ și politic, iar persoana care a semnat în numele donatorilor, era, de asemenea, un membru al Partidului Comunist și nicidecum nu avea funcția de președinte ori de director al Colegiului de Avocați, pentru a îndeplini calitatea de reprezentant al donatorului față de dispozițiile art. 23 din Decretul nr. 60/1951 și ale art. 45 lit. a) din Decretul nr. 39/1950. Potrivit dispozițiilor art. 813 C. civ. (1864 – n.n.), validitatea actului de donație este condiționată de existența formei autentice a actului.

Această cerință, potrivit *principiului simetriei actelor juridice*, precum și principiului potrivit căruia forma actelor accesorii este condiționată de actul principal – *accessorium sequitur principalem* – trebuia îndeplinită și de delegațiile primite de reprezentanții donatorilor, cât și de acceptarea donației, neexistând, sub acest aspect, nicio dovadă în ce privește autenticitatea delegației pe care au primit-o reprezentanții donatorilor și donatoarei. În analiza cauzei în materie de donație, definită ca liberalitate, este necesar să se stabilească scopul sau motivul care a fost determinant pentru voința dispunătorului în acest sens. Ca atare, în acest caz, voința de a dispune nu poate fi separată de scopul determinant, care a provocat manifestarea dispunătorului sub forma unei liberalități. Așa cum se arată și în decizia nr. 610/2003 a Înaltei Curți de Casație și Justiție, Completul de 9 judecători, cauza în cazul contractului de donație cuprinde, în primul rând, voința de a dăru, *animus donandi*, și apoi, motivul care l-a determinat pe dispunător să facă liberalitatea, fără însă ca aceste elemente să poată fi separate și examinate apoi izolat, ele formând un tot. Scopul mediat – *causa remota* – numit și scopul actului juridic, constă în motivul determinant al încheierii unui act juridic; acest motiv, se referă, fie la însușirile unei prestații, fie la calitățile persoanei. Acesta este concret și variabil în funcție de natura juridică a actului juridic civil încheiat. Voința de a dăru, manifestată prin actul aparent al donației, nu poate ea singură să justifice o liberalitate întemeiată pe un motiv sau o cauză de natură a o vicia, de a determina donatorul la a dispune în acest sens, Curtea având în vedere pe lângă legislația în vigoare la data realizării liberalității și împrejurările contemporane efectuării donației. Actul de donație, în speța de față, s-a făcut după instaurarea puterii comuniste, nu cu intenția de a gratifica intimata, ci pentru schimbarea statutului social și pentru ca bunul să dobândească un regim juridic agreeat, concordant noii ordini sociale în care proprietatea privată, deși recunoscută prin Constituție, era în fapt, încălcată (C.A. București, s. civ., min. și fam. dec. nr. 233/A din 13 aprilie 2009, idrept.ro).

§8. Donațiile făcute în vederea încheierii căsătoriei

59. În ceea ce privește *donațiile făcute viitorilor soți* în vederea încheierii căsătoriei, legea a fost preocupată de reglementarea unei asemenea situații în care donația este afectată de o condiție suspensivă. Potrivit art. 1030 C. civ., donațiile făcute viitorilor soți sau unuia dintre ei, sub condiția încheierii căsătoriei, nu produc efecte în cazul în care căsătoria nu se încheie. După cum se poate observa, condiția impusă de lege în acest caz este ca donația să se încheie anterior căsătoriei. În cazul în care căsătoria nu se încheie, *donația devine caducă*. Donația poate fi făcută de către terți sau rude apropiate ale viitorilor soți și poate fi stipulată în favoarea ambilor viitori soți sau numai în favoarea unuia dintre ei. Contractul de donație trebuie să îndeplinească cerințele de formă prevăzute de dispozițiile art. 1011 C. civ., precum și condițiile de fond referitoare la capacitatea donatorului, obiectul contractului și cauza acestuia^[1].

Secțiunea a 5-a. Donațiile simulate, donațiile indirecte și darurile manuale

60. În practică, pe lângă forma clasică, solemnă, donația prezintă mai multe varietăți, precum donațiile simulate, donațiile indirecte și darurile manuale, *exceptții de la principiul solemnității donațiilor*.

§1. Donațiile simulate

61. Ca forme ale simulației în contracte, în cazul donației vom analiza *donația deghizată și donația prin interpunere de persoane*. Prin mecanismul simulației, astfel cum se arată și în doctrină^[2], printr-un act juridic public, aparent, denumit și simulat, se creează o altă situație juridică decât cea stabilită printr-un act juridic ascuns, secret, dar adevărat (actul ascuns trebuie să se încheie concomitent sau înainte de încheierea actului public).

62. *Donația deghizată* este o formă de donație simulată care, sub aparența unui contract cu titlu oneros, ascunde natura gratuită a contractului secret.

Sub acest aspect, într-o speță, s-a reținut: ceea ce este evident în cauză este faptul că vânzătorul a urmărit transferul dreptului de proprietate în favoarea părâtei N.M., iar faptul că prețul a fost stabilit mult sub valoarea reală a imobilului este justificat tocmai de înțelegerea părților, de gradul de rudenie dintre ei, cât și de faptul că cumpărătorul și-a asumat și respectat, chiar anterior perfectării actului autentic, obligația de a se muta alături de părinții săi și de întreținere a acestora, în măsura în care aceștia au avut nevoie, fapt confirmat de dovezile administrate. Așadar, cauza actului juridic analizat a existat, iar scopul încheierii lui, respectiv intenția reală care a stat la baza perfectării contractului nu a fost ilicit sau imoral, drept care, nulitatea absolută susținută de reclamant nu poate fi reținută de instanță. Atât timp cât s-a dovedit că prețul a fost plătit, chiar dacă înțelegerea părților așa cum a fost susținută și dovedită de părâți conduce la concluzia logică că actul încheiat a fost simulat sub aspectul naturii sale, respectiv că în realitate s-a încheiat un contract de vânzare-cumpărare cu clauză de întreținere, cert este că nu a fost vorba de o donație deghizată așa cum deopotrivă a mai pretins reclamantul. Mai mult, chiar și în ipoteza în care s-ar fi ajuns la concluzia că actul de vânzare-cumpărare reprezintă o donație deghizată și prin încheierea ei s-ar ajunge la încălcarea rezervei succesoriale a reclamantului, sancțiunea prevăzută expres de lege într-o atare situație este *reducțiunea liberalității excesive*, în măsura necesară întregirii rezervei, iar nu nulitatea absolută (*Judecătoria Cluj Napoca, s. civ., sent. nr. 5386 din 25 iulie 2018, www.rolii.ro*).

63. Donațiile deghizate sunt valabile, simulația nefiind, în principiu, sancționată cu *nulitatea*.

Contractul însă poate fi lovit de nulitate, spre exemplu, dacă donația a fost deghizată „în scopul de a eluda revocabilitatea donațiilor între soți” [art. 1033 alin. (1) C. civ.].

[1] G. BOROI, C. ANGHELESCU, *op. cit.*, p. 234.

[2] *Ibidem*.

În ceea ce privește respectarea condițiilor de fond, trebuie îndeplinite condițiile de validitate pentru actul public, iar donația deghizată trebuie să îndeplinească condițiile de fond cerute de lege pentru contractul de donație.

Forma contractului care deghizează o donație este forma cerută de lege pentru validitatea actului aparent, nu forma autentică impusă de art. 1011 alin. (1) C. civ. pentru donații. Între părți își va produce efectele *actul juridic secret*, reprezentând în fapt donația, exceptată potrivit art. 1011 C. civ. de la obligativitatea încheierii în forma autentică.

Potrivit art. 1292 C. civ., dovada simulației poate fi făcută de terți sau de creditori cu orice mijloc de probă. Părțile pot dovedi și ele simulația cu orice mijloc de probă, atunci când pretind că aceasta are caracter ilicit.

Se impune remarca potrivit căreia, în anumite circumstanțe, donațiile deghizate pot îmbrăca forma delictului penal, putând fi dovedite astfel cu orice mijloc de probă.

Relevantă sub acest aspect este o Decizie a Înaltei Curți în care s-a reținut caracterul deghizat al donațiilor, care a reieșit din declarațiile martorilor denunțători, rezultând, totodată, că inculpatul (cadru medical – n.n.) a procedat la o tergiversare a acordării îngrijirilor medicale necesare copiilor martorilor, pentru ca după discuțiile avute cu părinții și după acceptarea de către aceștia a plății unor sume de bani cu titlu de donație pentru spital sau pentru publicarea unor cărți, materiale științifice, la solicitarea și la sugestia inculpatului, problemele anterioare vizând consultațiile și intervențiile chirurgicale amânate să se rezolve într-un termen foarte scurt. Astfel că nu se poate susține că respectivele plăți au fost benevole sau că au reprezentat adevărate donații pe care legea le permite potrivit dispozițiilor art. 34 alin. (2) din Legea nr. 46/2003, în interpretarea din Decizia nr. 19/04.06.2015 a I.C.C.J. (I.C.C.J., s. pen., dec. nr. 432/RC din 14 octombrie 2021, www.scj.ro).

64. Donația prin interpunere de persoane este, de asemenea, o formă a donației simulate, însă, în acest caz, simulația privește persoana donatarului sau a donatorului, astfel că în actul public se va menționa o altă persoană, diferită de adevăratul donatar sau donator, regăsit în actul secret.

În practică, această formă de simulație este întâlnită atunci când se dorește, spre exemplu, menținerea unui anonim cu privire la persoana donatarului sau a donatorului, caz în care contractul nu are neapărat un scop ilicit (spre exemplu, donatorul nu vrea ca donatarul să afle cine l-a gratificat cu adevărat). În alte ipoteze, se poate urmări însă și eludarea dispozițiilor legale cu privire la incapacitatea de a primi sau a dispune prin donații. Pentru asemenea cazuri, legea a instituit o *prezumție relativă* de interpunere de persoane, în sensul că, în conformitate cu art. 992 alin. (2) C. civ., sunt *persoane prezumate interpușe* ascendenții, descendenții și soțul persoanei incapabile de a primi liberalități, precum și ascendenții și descendenții soțului acestei persoane.

Având în vedere că obiectul simulației este persoana donatarului, și nu operațiunea juridică efectuată de părți, problema formei sau condițiilor de fond nu mai este importantă, deoarece contractul încheiat cu persoana interpusă, fiind o donație, nu va fi exceptat de la obligativitatea încheierii în formă autentică, condițiile de validitate fiind cele specifice contractului de donație.

§2. Donațiile indirecte

2.1. Noțiune

65. Donațiile indirecte sunt acte juridice fundamentate pe intenția de a gratifica materializată însă printr-un act juridic care nu este un contract de donație, deși produce efectele specifice ale unui astfel de contract.

Pentru acest considerent, donațiile indirecte nu sunt supuse regulilor de formă cerute de lege pentru validitatea donației, fiind o *excepție* de la *principiul solemnității donației*. În schimb, donațiile indirecte sunt supuse regulilor de fond aplicabile donației, dar și regulilor de fond și de formă aplicabile actului juridic care se încheie.

În legătură cu aceasta, în practica judiciară s-a evidențiat, într-un caz concret, că nu s-a reținut existența vreunei contraprestații, nici măcar a vreunei sarcini care ar fi putut fi stipulată fără să afecteze caracterul gratuit al donației, cu atât mai mult cu cât actul a fost încheiat între soți. Calificarea acestuia urmează a fi raportată la ansamblul relațiilor de familie, intenția de a gratifica fiind justificată în principal prin prisma calității de soț a părților semnatare.

Chiar prima instanța a reținut în acest sens că actul a fost făcut în speranța că pârâțul își va modifica atitudinea față de familia sa. Totodată, Curtea a reținut că actul a fost încheiat și cu respectarea dispozițiilor art. 1011 alin. (2) C. civ., întrucât donațiile indirecte, ca acte juridice întemeiate pe intenția de a gratifica, sunt exceptate de la condiția de formă prevăzută pentru valabilitatea donației, respectiv a încheierii prin act autentic (C.A. Brașov, s. civ., dec. nr. 597 din 23 noiembrie 2020, www.rolii.ro).

Actele juridice prin care se realizează donații indirecte, utilizate în practică în mod frecvent, sunt renunțarea la un drept, remiterea de datorie și stipulația pentru altul.

Spre deosebire de contractul de donație deghizată, în cazul donației indirecte actul perfectat (prin care se realizează o liberalitate) este cel voit de părți. Strict juridic, donațiile indirecte sunt liberalități efectuate pe calea altor acte juridice (neasimilate sensului comun dat contractului de donație). Pentru acest considerent, donațiile indirecte nu sunt supuse regulilor de formă cerute de lege pentru validitatea donației, fiind o excepție de la principiul solemnității donației. În toate cazurile însă, pentru valabilitatea donațiilor indirecte este necesar să se realizeze acordul de voință între donator și cel gratificat. În consecință, pentru ca actul juridic să producă o îmbogățire gratuită este necesar ca cel gratificat să-l accepte și să declare că înțelege să se folosească de clauza prin care depunătorul îl gratifică printr-o stipulație în favoarea sa ori să își dea acordul cu privire la producerea efectelor juridice.

Pronunțându-se într-o cauză privind *transferul gratuit* (fără contraprestație) a unor sume de bani dintr-un cont bancar în contul altei persoane, instanța a calificat o astfel de operațiune drept donație. În concret, datele speței sunt următoarele. Donația făcută de defuncta mătușă G.I. este un act juridic perfect valabil încheiat în timpul vieții, care poartă semnătura acesteia și a reprezentantului băncii, donația poartă asupra sumelor în euro și nu a fost desființată. Având în vedere caracterul formal al *înscrisurilor bancare*, donația perfectată prin mențiunea „transfer toată suma în euro în cont curent (...) titular M.M. respectă rigorile dispozițiilor art. 269 alin. (2) C. proc. civ., fiind un *act întocmit de un funcționar public în exercitarea funcției sale*. Acest ordin adresat băncii în cadrul cererii tip denumită „Solicitare pentru efectuarea de operațiuni bancare la ghișeu nr. x” are dispoziții clare în ceea ce privește intenția de a dona și, din punct de vedere juridic, are valoarea unei donații indirecte. Efectele juridice ale acestei operațiuni la ghișeu sunt foarte clare, și anume, defuncta sa mătușă a donat intimitei-pârâte suma în euro, în timpul vieții sale, în deplină cunoștință de cauză. Considerăm astfel că legislația bancară aplicabilă conferă înscrisului valoare de înscris autentic, aspect ce probează o dată în plus operațiunea donației valabil perfectate – în mai multe forme decât era necesar (C.A. București, s. a III-a civ., min. și fam., dec. civ. nr. 528A din 29 mai 2018, idrept.ro).

N.A.: Ca argument principal au fost aduse dispozițiile art. 269 C. proc. civ., potrivit cărora înscrisul autentic este înscrisul întocmit sau, după caz, primit și autentificat de o autoritate publică, de notarul public sau de către o altă persoană investită de stat cu autoritate publică, în forma și condițiile stabilite de lege. Autenticitatea înscrisului se referă la stabilirea identității părților, exprimarea consimțământului acestora cu privire la conținut, semnătura acestora și data înscrisului.

2.2. Renunțarea la un drept

66. Renunțarea la un drept constituie o donație indirectă ori de câte ori se fundamentează pe *animus donandi*. Pentru a produce efectele unei donații indirecte, renunțarea trebuie să fie însă *pur abdicativă*, și nu *in favorem*. Astfel, în cazul în care un moștenitor renunță la drepturile sale succesoriale, pur și simplu, pentru a profita celorlalți moștenitori, atunci renunțarea este abdicativă, însă dacă acel moștenitor indică și o persoană în favoarea căreia renunță la drepturile sale, atunci renunțarea ar fi *in favorem* și ar trebui să se supună condițiilor de fond și formă prevăzute pentru donație.